

Universitatea „Al.I.Cuza” Iași
Facultatea de Istorie

PROGRAMA ANALITICĂ A CURSULUI

MITURILE COMUNISMULUI ROMÂNESC

master anul 2, specializarea „Istoria comunismului în România”

Specializarea: Istorie

Semestrul I, număr ore de curs 1, număr ore seminar 2

Anul universitar 2009-2010

Obiectivele cursului:

Cursul propune masteranzilor o serie de prelegeri legate de geneza și evoluția miturilor comunismului, urmărind efectele propagandei totalitare și după 1989.

Conținutul de bază:

1) *miturile universal-valabile în toate culturile*, dar aplicabile și în cazul comunismului:

-mitul alesului care aduce reconcilierea contrariilor;

-mitul conspirației universale;

-mitul luptei finale dintre bine și rău;

-mitul Vârstei de Aur;

-mitul salvatorului;

-mitul unității,

-mitul rațiunii și progresului;

2) *mituri specifice comunismului:*

-miturile martirilor din ilegalitate;

-mitul evenimentului instaurator cum ar fi 7 noiembrie 1917 sau 23 august 1944;

-miturile legate de categorii sociale: minerului, al inginerului, al activistului de partid, al țăranului progresist;

-mituri născute din teroarea anilor 30/50 sau din Războiul Rece: mitul cetății asediate, al încercuirii capitaliste și al dușmanului strecurat; mitul banditului titoist; mitul prietenilor istorice cu țările estice aflate sub ocupație sovietică; mitul luptei pentru pace; mitul luptei pentru eliberarea lumii a treia;

-miturile economice: mitul industriei grele; mitul științei sovietice și al transformismului stahanovist; mitul colectivizării și apoi al întoarcerii la țară; mitul decăderii capitalismului

-mituri cultural-istorice: mitul omului nou; mitul legilor istorice care anunțau survenirea comunismului;

Tematica seminariilor:

Seminariile urmăresc să evidențieze geneza mitologiei comuniste, obișnuind masteranzii să identifice pe cont propriu aspecte ale acestui fenomen. Discuțiile se concentrează pe câteva repere esențiale:

1.-*textele lui Marx*, unde găsim arhetipurile culturale pe care autorul le pune la lucru, inconștient sau nu: lupta finală dintre bine și rău; victoria celui slab și marginalizat, proletarul; nu sunt mituri propriu-zise ci categorii culturale pe care s-a construit schema de gândire marxistă; Marx folosește în loc de argumente retorica: analogia (cu revoluția franceză, proleariatul englez), exemplificarea, de fapt ilustrarea teoriilor sale cu niște fapte luate la întâmplare, polemica prin care respinge pur și simplu părerea preopinentului fără a o justifica pe a sa, dorința de a inova cu orice preț, pentru că ceea ce era nou era pentru el tot una cu a fi adevărat; trei aspecte pot caracteriza scriitura lui Marx, dovedind că el inova foarte puțin, recalibrând de fapt niște tradiții intelectuale mai vechi: a) Reforma care elimina principiul autorității, contestând infailibilitatea papei; ea democratiza lectura, resuscitând tradiția iudaică a cititului și interpretării Torei în comun; fiecare avea dreptul să deschidă textele sacre, interpretându-le fără medierea unei autorități clericale b) lectura romantică, dezvoltată pe urmele lui Rousseau: este vorba de empatia exagerată cu personajul preferat, care determina dorința de a deveni tu însuși erou de roman; c) tendința de a evada dintr-un cotidian nedrept; estetizarea vieții nu prin mijlocirea artei, ci printr-un stil de viață rebel, în aparență eliberat de constrângerile

sociale; copiind scomportamentul *en artiste*, al pictorilor refuzați, Marx se conforma la noua modă estetică lansată de Hugo: simpatia și identificarea cu marginalii, cu acei mizerabili defavorizați de soartă;

2.-*interpretarea textelor lui Marx*: de către autorul însuși, care își schimbă cu timpul părerea; de către discipolii săi, care utilizează oprea lui Marx pentru a justifica interese diferite(menșevici versus bolșevici); o dată cu revoluția bolșevică se impune diferența dintre marxism ca teorie socială și concepție despre lume, pe de o parte, și marxismul ca ideologie a unei puteri totalitare, pe de alta;

3.-*propaganda* regimurilor comuniste: este momentul când mitul este de fapt minciună prin omisiune ori cenzură, hiperbolă, exagerare; marile motive sunt extrase din actualitate sau istoria recentă, pentru a nu se mări distanța dintre ceea ce spunea doctrina și ceea ce rezulta din practică;

4.-*mitologia socială* a comunismului care iese în evidență în postcomunism; mitologia comunistă este formată din acele aspecte unde propaganda a reușit, creând convingeri, clișee, dependențe; în postcomunism, au reapărut și s-au preschimbat următoarele mituri: dosarele Securității și victimizarea informatorilor; salamul cu soia, „era mai bine înainte”-valorizarea culturală a sărăciei; mitul situației ireversibile, incapacitatea de a imagina un alt viitor în afara celui comunist; „Ea” era de vină;

Bibliografie:

Alain Besancon, *Originile intelectuale ale leninismului*, București, Humanitas, 1993.

Lavinia Betea, *Psihologie politică. Individ, lider, mulțime în regimul comunist*, Iași, Polirom, 2001.

Lucian Boia, *Mitologia științifică a comunismului*, București, Humanitas, 1999.

Lucian Boia (coord.), *Miturile comunismului românesc*, vol.I, II, Editura Universității București, 1995 1997.

Paul Cernat, Ion Manolescu, *În căutarea comunismului pierdut*, Pitești, Editura Paralela 45, 2001.

Francois Furet, *Trecutul unei iluzii. Eseu despre ideea comunistă în secolul XX*, București, Humanitas, 1996.

Paul Johnson, *Intelectualii*, București, Humanitas, 2001, p.85-126.

Gabriel Moisa, *Istoria Transilvaniei în istoriografia românească(1965-1989)*, Cluj Napoca, Presa Universitară Clujană, 2003.

Florin Muller, *Politică și istoriografie în România*, Cluj, Editura Nereamia Napocae, 2003.

M.Nițescu, *Zub zodia proletcultismului*, București, Humanitas, 1995.

Ana Selejan, *Trădarea intelectualilor*, Sibiu, Transpres, 1992.(și celelalte volume)

Vladimir Tismăneanu, *Mizeria utopiei. Criza ideologiei marxiste în Europa Răsăriteană*, Iași, Polirom, 1997.

Alexandru Zub, *Orizont închis. Istoriografia română sub dictatură*, Iași, Institutul European, 2000.